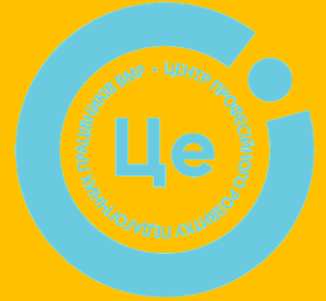

ПІДТРИМКА ДИТИНИ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

консультант Нарольська К.В.
narolska@galaxy.vn.ua

**Дискримінація починається
з некоректної термінології**

1. Інвалід
2. Людина з обмеженими можливостями
3. Людина з обмеженими фізичними можливостями
4. Людина з особливими потребами
5. Каліка
6. Людина з нюансами
7. Особлива людина
8. Люди з особливими властивостями
9. Неповноцінни
10. Страждає на інвалідність

ЛЮДИНА З ІНВАЛІДНІСТЮ

Дитина з вадами

Дурак

Дебіл

Розумово відсталий

**Розумово / Інтелектуально
неповносправний**

**ДИТИНА
З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ**

**Заїка
Дислексик**

**ДИТИНА
З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ**

Децепешнік

Страждає на ДЦП

Паралітік

Колясочник

Прикутий до візка

**Дитина на інвалідній колясці
(інвалідному візку)**

ДИТИНА З ДЦП

**ДИТИНА З ПОРУШЕННЯМИ
ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ**

**ДИТИНА, ЯКА КОРИСТУЄТЬСЯ
КРІСЛОМ КОЛІСНИМ**

Сліпий
Інвалід по зору
Сліпкуватий/сліпенький/
сліпушко
Дитина з вадами зору
Помацати

**ДИТИНА З ПОРУШЕННЯМИ
ЗОРУ**

НЕЗРЯЧА

ДИВИТИСЬ РУКАМИ

Глухий
Глухарь
Глухоніміий
Мова жестів
Мова глухих

**ДИТИНА З ПОРУШЕННЯМИ
СЛУХУ**

ДИТИНА, ЯКА НЕ ЧУЄ

СЛАБОЧУЮЧИЙ/ЮЧА

ЖЕСТОВА МОВА

Аутист
Аутік
Дитина дощу
РАСпрекрасна дитина
Хворий на аутизм

ДИТИНА З АУТИЗМОМ
ДИТИНА З РАС
ДИТИНА В СПЕКТРІ

1. Дитина з особливими потребами
2. Інклюзивна дитина
3. Дитина з інклюзією
Інклюзятко
4. Особятко
5. Особлива дитина

**ДИТИНА З
ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ**

ПСИХОЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА

Емоційний інтелект – здібність визначати, розрізняти та контролювати свої емоції та емоції інших людей, використовувати отриману інформацію для управління мисленням і діями інших людей

Алекситимія – нездатність людини називати емоції, пережиті нею самою або іншими людьми

Емоційні міфи з дитинства

- Показувати свої емоції – це слабкість
- Чоловіки не плачуть, а жінки не зляться
- Є хороші емоції, а є погані
- Не показуй свої емоції, вони нікому не потрібні
- Не бійся, це ж не страшно
- Не ображайся
- Не перебільшуй, це не так боляче
- Ніхто не дружить з тими, хто не задоволений
- Ти мене виводиш з себе своїми емоціями
- Не горюй, не плач

Триєдина
теорія мозку
Пола Макліна

НЕОКОРТЕКС –
РАЦІОНАЛЬНИЙ МОЗОК
(префронтальна кора)

ЛІМБІЧНИЙ МОЗОК –
ЕМОЦІЙНИЙ МОЗОК
(таламус, амігдала,
гіпоталамус, нюхові
цибулини, область
перегородки і гіпокамп)

РЕПТИЛЬНИЙ МОЗОК
(РЕФЛЕКСИВНИЙ МОЗОК)
(мозковий стовбур, мозочок)

Як мозок опрацьовує інформацію зовні?

РЕПТИЛЬНИЙ МОЗОК - ПОЗА, ЖЕСТИ - 55%

Чи загрожує це моєму життю?

ЛІМБІЧНА СИСТЕМА - ТОН ГОЛОСУ, ДОТИКИ, ЗВУКИ - 38%

Що я відчуваю тут і зараз?

НЕОКОРТЕКС - СЛОВА - 7%

Які є шляхи вирішення цієї ситуації?

Інстинкти, емоції, захист,
виживання (лімбічна
система/рептильний мозок,
найдрівніша частина мозку
людини, є від народження
дитини)

Мислення, контроль, мораль,
емпатія, аналіз, діалог
Префронтальна кора мозку
формується поступово,
приблизно до 25 років

**Коли у дитини вирують емоції, то це діє лімбічна система та рептильний мозок, мислення не працює.
НОТАЦІЇ ДОРОСЛИХ НЕ ДІЮТЬ!**

Саморегуляція - здатність керувати своїм психоемоційним станом за допомогою своїх думок, образів, тіла, дихання. Відновлення рівноваги неможливе без розуміння того, що відбувається в нашій голові та тілі!

4 базові «чисті» емоції

**ДІТЕЙ З ООП НЕОБХІДНО НАВЧИТИ ВИЗНАЧАТИ
ТА ПРОПРАЦЬОВУВАТИ САМЕ ЇХ**

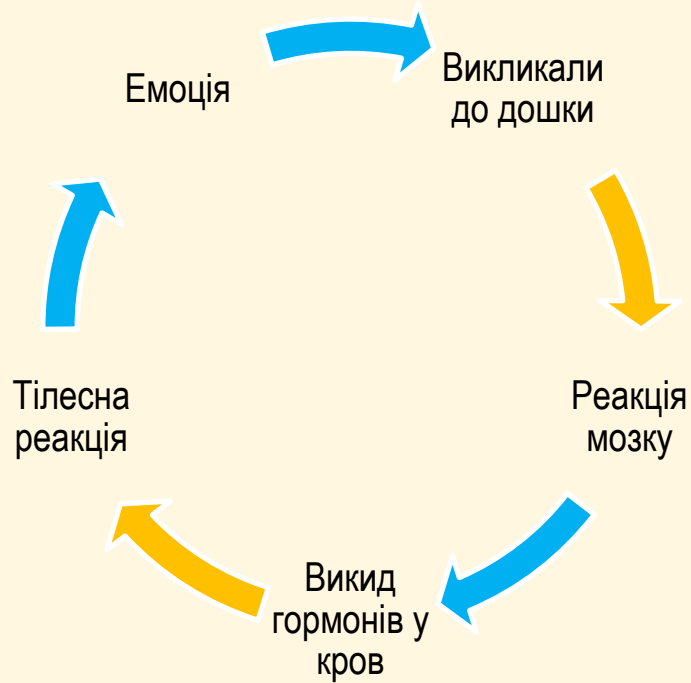

**ХАРАКТЕРНІ
ПОРУШЕННЯ
ЕМОЦІЙНОЇ
СФЕРИ ДІТЕЙ
З РАС**

- відсутність емоційної саморегуляції;
- мають швидкі переходи від позитивних емоцій до негативних та навпаки;
- у трохи меншій мірі проявляються такі порушення емоційної сфери, як відсутність емоційної децентрації;
- наявність гострих емоційних реакцій, при конкретних конфліктних для дитини ситуаціях;
- наявність напружених емоційних станів;
- відсутність емоційної синтонії

Тілесні маркери емоцій

Правила, які можуть вистіти в класі

ПРАВИЛА СПІЛКУВАННЯ З ЕМОЦІЯМИ

**ВІДЧУВАТИ РІЗНІ ЕМОЦІЇ – ЦЕ
НОРМАЛЬНО!**

НЕМАЄ ПОГАНИХ ЕМОЦІЇ!

**МИ НЕ МОЖЕМО НЕ ВІДЧУВАТИ ТОГО, ЩО
ВІДЧУВАЄТЬСЯ!**

**ІНКОЛИ МИ НЕ МОЖЕМО СКАЗАТИ, ЩО
ВІДЧУВАЄМО ТУТ І ЗАРАЗ, НАМ ПОТРІБНО
ПОПРОСИТИ ПРО ДОПОМОГУ!**

**ЕМОЦІЯМ ПОТРІБЕН ВИХІД ТА
ПРОЖИВАННЯ ЧЕРЕЗ ТІЛО!**

**ВИХІД ДЛЯ ЕМОЦІЇ МАЄ БУТИ
ЕКОЛОГІЧНИМ!**

ЕМОЦІЇ ПОТРІБНІ ЛЮДЯМ!

КОНТЕЙНЕР ЕМОЦІЙ

Перший крок. Самоконтроль дорослих та їх спокійне реагування на істерику дитини.

Другий крок. Підключитися до емоцій дитини. Взяти її за руку, обійняти.

Третій крок. Називання емоцій дитини та пояснення, чому вони виникли. Задавайте прості питання.

Четвертий крок. Співчуття до дитини. Розуміння та прийняття емоції дитини. Можна подихати разом.

Похвалити дитину за те, що вона впоралася з проявом емоції.

П'ятий крок. Обговорення подальших планів. Обговорити варіанти дій у схожих ситуаціях.

ПРОЖИВИ ЕМОЦІЮ ЧЕРЕЗ РУХ

Ідентифікуйте свої емоції

Відчувайте власне тіло

**Рухайте тією частиною тіла,
де фізично відчувається емоція**

Виражайте емоції в рутині

ІМ'Я:

ДАТА:

ТЕРМОМЕТР ВІДЧУТТІВ

Як ти себе почуваєш сьогодні?

Я в гніві. Я хочу кричати і пинати речі.
Мені потрібен простір.

Я злий. Мене все дратує.
Я не хочу ні з ким розмовляти.

Я роздратований. Я відчуваю, що збираюся
розсердитися.
Я намагаюся контролювати себе.

Мені сумно. Мені хочеться плакати.
Мені потрібні обійми та втіха.

Я в порядку. Я просто відчуваю невелику
тривогу і занепокоєння.

Я щасливий. Я відчуваю себе
позитивно та оптимістично. Я
посміхаюся і вітаю всіх.

Якщо ви перебуваєте в жовтій, помаранчевій та червоній зоні, не соромтеся
підійти до свого вчителя.

Шкала оцінки інтенсивності болю

0

Болю
немає

1-3

Слабкий
біль

4-6

Помірний
біль

7-9

Дуже
сильний
біль

10

Нестерпний
біль

ТЕРМОМЕТР ПОЧУТТІВ - ЯК Я СЕБЕ ПОЧУВАЮ ЗАРАЗ?

Що я відчуваю?

Що я можу зробити?

Гнів
Лють

Злість
Роздратованість

- Зроби 5 глибоких вдихів.
- Почни робити щось інше.
- Піди у спокійне місце.
- Знайди вчителя, щоб допоміг тобі.

Розчарування
Роздратованість
Сильний сум

- Зроби паузу.
- Порахуй до 10-и і спробуй знову.
- Зроби 3 глибоких вдихи.
- Попроси про допомогу у вчителя.

Знервованість
Хвилювання
Засмученість
Тривожність

- Кажі "Я можу це зробити" або "Все гаразд".
- Думай про щось хороше або зроби улюблену вправу.

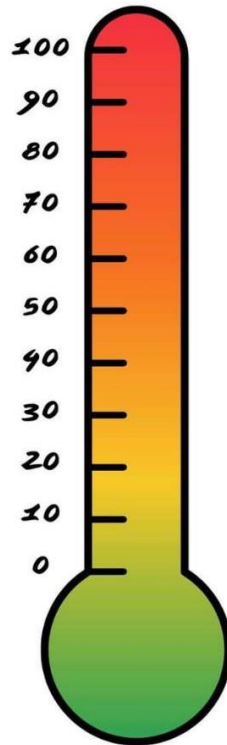
Щастя
Спокій
Задоволення
Піднесення

- Все гаразд!
- Ти спокійний і зфокусований.

Наскільки я засмучений?

Суб'єктивні одиниці шкали дистресу: інструмент самооцінки

- 100: Нестерпно засмучений. Не можу працювати.
- 90: Дуже засмучений.
- 80: Дуже засмучений. Складно концентрувати увагу.
- 70: Досить засмучений. Дискомфорт заважає діяти.
- 60: Помірний або сильний дискомфорт.
- 50: Помірний дискомфорт. Незручно, але можна діяти.
- 40: Легкий або помірний дистрес.
- 30: Легкий дистрес, але здатний діяти.
- 20: Трохи засмучений, сумний або тривожний.
- 10: Жодних проблем. Зібраний, зосереджений.
- 0: Немає переживань. Повний спокій.

3

злий

2

РОЗДРАТОВАНИЙ

1

засмучений

0

СПОКІЙНИЙ

Барометр емоцій

Щоб точніше визначити свій стан і відстежити його зміни, скористайтесь списком базових емоцій, відзначивши ту, що відгукується. Потім розгляньте «спектр» емоцій і ще раз уточніть для себе власний стан. Таким чином буде легше обрати практику чи дію, що повертатиме вас у зону резильентності (спокою).

РЕСУРСНА
Сириня

ПРАКТИКИ
стійкості та уважності
для роботи з дітьми

Caritas

СПЕЦИФІЧНІ СТРАХИ ДИТИНИ З ООП:

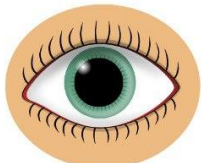

- відсутність страху висоти, темряви, падіння, небезпечних тварин, невиражена реакція на біль, відсутній страх загубитися (нерівномірний розвиток мозку дитини призводить до фрагментарного сприймання ситуації, тому немає причинно-наслідкових зв'язків);
- надчутливість до всього, страх нового простору, страх ступати босою по землі, траві, піску, боязнь сходинок, ям, зміна звичної обстановки, перестановка меблів в кімнаті, прихід гостей, обіймів, підстригання нігтів, волосся, мокрої футболки, певного насиченого кольору різних предметів, деякі текстури;
- збільшені в декілька разів страхи через сенсорне перенавантаження (боїться звуків, світла яскравого, тварин, темряви тощо);
- неадекватні страхи через фрагментарність сприймання (укол в поліклініці, а запам'ятався білий халат, внаслідок боязнь білого кольору);
- страх невідомого простору, приміщень, незнайомих предметів та людей;
- відразу до краплі води на футболці, липкого пластиліну, їжі на підборідді, певного кольору ягід;
- зміна режиму, відсутність плану, уроку, заняття, зламалася іграшка, непоголений тато

Я відчуваю страх

Коли мені страшно, то я це відчуваю в тілі

Мої зіниці очей розширюються

Моє дихання стає пришвидшеним

Мої долоні пітніють, а пальці тремтять

Мої коліна трусяться

Я можу застигати на місці

Іноколи хочу бігти до туалету

Іноколи відчуваю напругу в м'язах

Може бути відчуття нереальності світу

В роті пересихає, хочеться пити

Відчувати страх - це нормально

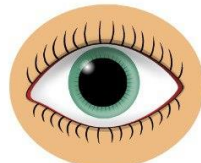

Я можу видихати страх й мені стане легше

Я відчуваю страх

Коли мені страшно, то я це відчуваю в тілі

Мої зіниці очей розширюються

Моє дихання стає пришвидшеним

Мої долоні пітніють, а пальці тремтять

Мої коліна трусяться

Я можу застигати на місці

Іноколи хочу бігти до туалету

Іноколи відчуваю напругу в м'язах

Може бути відчуття нереальності світу

В роті пересихає, хочеться пити

Відчувати страх - це нормально

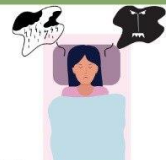

Я можу видихати страх й мені стане легше

Якщо мені приснився страшний сон

Я прокинулася

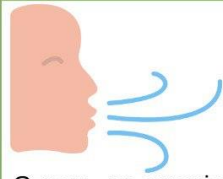
Мені приснився страшний сон

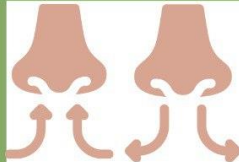
Я могу плакати та кричати

Це нормально, бо щось мене налякало

Страх - це емоція, яку потрібно видихнути

Я роблю глибокий вдих та видих

Розповідаю батькам про те, що мені приснилося

Мене сильно обіймають батьки і ми разом дихаємо

Я замальовую свій сон та викидаю папір в сміттєве відро

Роблю глибокий вдих та повільний видих

Я відчуваю себе в безпеці

Я - молодець. Я справилася зі страхом. Мене хвалять батьки

Авторка: Гладких Наталя

Оформлювачка: Осипкова Анастасія

Якщо мені приснився страшний сон

Я прокинувся

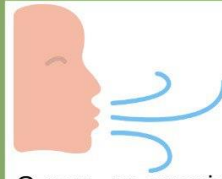
Мені приснився страшний сон

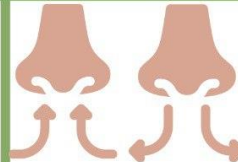
Я могу плакати та кричати

Це нормально, бо щось мене налякало

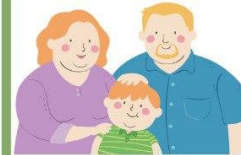
Страх - це емоція, яку потрібно видихнути

Я роблю глибокий вдих та видих

Розповідаю батькам про те, що мені приснилося

Мене сильно обіймають батьки і ми разом дихаємо

Я замальовую свій сон та викидаю папір в сміттєве відро

Роблю глибокий вдих та повільний видих

Я відчуваю себе в безпеці

Я - молодець. Я справився зі страхом. Мене хвалять батьки

Авторка: Гладких Наталя

Оформлювач: Осипкова Анастасія

Як поводитися під час грози

Часто у дощову погоду є гроза

Це блискавка - яскравий спалах в небі

Й грім - гучний звук, який можна почути

Це природні явища, на які люди не впливають

Мені може бути страшно під час грози і це нормально

Я маю виконувати певні правила

Я маю забігти в приміщення

Вдома щільно зачинити вікна та двері

Не користуватись мобільним телефоном й іншими гаджетами

Не приймати душ під час грози

Вкритися ковдрою й поговорити з батьками

Або вдягнути навушники і послухати спокійну музику

Я БОЮСЯ СТРИБАТИ З ВОДНОЇ ГІРКИ

Є водяні гірки-атракціони, які мені дуже подобаються

Ці гірки високі, тому мені страшно стрибати

У мене кружиться голова

Я завмираю та стою довгий час

В тілі я відчуваю тремтіння

Мій пульс пришвидшується

Боятися високих гірок - це нормально

Але стояти довгий час й боятися - це неприродно

Тому я починаю дихати: вдих на 4 рахунки, видих на 6-8

Коли я стою на гірці, то батьки переживають за мене

Я заспокоююсь й стрибаю

Я впорався зі страхом Я - задоволений. Мої батьки пишаються мною

СПЕЦИФІЧНА ЗІСТЬ ДИТИНИ З ООП:

- **Страх**
- **Небезпека**
- **Сенсорне перевантаження**
- **Поведінка інших людей**
- **Порушення звичного порядку дій та режиму**
- **Накопичення стресу**
- **Зависокі вимоги**
- **Нічого не зрозуміло**
- **Дуже швидко говорить людина**
- **Неочікувані події**
- **Занадто гучно навколо**
- **Новий матеріал, нові обличчя**
- **Затісний одяг чи взуття або зavelикий**
- **Забгато всього навколо**

Я відчуваю злість

Мої зуби стискаються

Руки стискаються у кулаки та готові до боротьби

В мене може боліти голова

Я стаю чутливою до світла

Відчуваю сухість у роті

Відчуваю багато сили в собі

Моє дихання пришвидшується

Серце починає стукати швидше

Я маю почати видихати злість

Після - побити подушку

Або поштовхати стіну

Я - спокійна. Я впоралася зі злостью

Я відчуваю злість

Мої зуби стискаються

Руки стискаються у кулаки та готові до боротьби

В мене може боліти голова

Я стаю чутливим до світла

Відчуваю сухість у роті

Відчуваю багато сили в собі

Моє дихання пришвидшується

Серце починає стукати швидше

Я маю почати видихати злість

Після - побити подушку

Або поштовхати стіну

Я - спокійний. Я впорався зі злостью

СПЕЦИФІЧНИЙ СУМ ДИТИНИ З ООП:

- поганий настрій;
- погане самопочуття;
- невдача в різних діях;
- втрата мотивації;
- неприйняття;
- конфлікти;
- незадоволення власних потреб;
- біль чи занедужання;
- нерозуміння, що відбувається навколо;
- смерть близької людини

Я ВІДЧУВАЮ СУМ

Мої плечі опускаються

Я говорю повільніше
або мовчу

Мої рухи
уповільнюються

Мій погляд розсіяний

В моєму тілі
відчувається сильна
втома

Частіше я лягаю у
"позу ембріону"

Моє дихання
утруднене та повільне

Я можу плакати

Це емоція суму

Це нормально

Я можу полежати й
послухати музику

Розповісти про сум
батькам та обійняти
їх

Я ВІДЧУВАЮ СУМ

Мої плечі опускаються

Я говорю повільніше
або мовчу

Мої рухи
уповільнюються

Мій погляд розсіяний

В моєму тілі
відчувається сильна
втома

Частіше я лягаю у
"позу ембріону"

Моє дихання
утруднене та повільне

Я можу плакати

Це емоція суму

Це нормально

Я можу полежати й
послухати музику

Розповісти про сум
батькам та обійняти
їх

3 ОСНОВНИХ ПРАВИЛА, ЩОБ ЗАСПОКОЇТИ ДИТИНУ

- 1) Сфокусуйтеся на тому, щоб заспокоїти дитину. Зробіть так, щоб вона відчула себе коханою, спокійною і була в безпеці.
- 2) Установіть контакт. “Я бачу, що ти зараз...(емоція)”.
- 3) Коли дитина заспокоїлася, обговоріть, що відбулося, та альтернативні способи поведінки. “Я тебе люблю, але твоя поведінка неприйнятна”.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

